

2026-03-31

Grižtančiųjų iš emigracijos asmenų socialinės garantijos ir paramos priemonės atskirose Europos Sąjungos valstybėse narėse ir Jungtinėje Karalystėje

Šiame darbe supažindinama su paramos priemonėmis (finansinėmis, socialinėmis ir kitomis), kuriomis sugrįžusieji iš emigracijos gali pasinaudoti Airijoje, Estijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Kroatijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje. Apžvelgiamas Europos Sąjungos lygmens ir nacionalinis reglamentavimas dėl socialinio draudimo laikotarpių būtinumo, kreipiantis dėl nedarbo išmokos, taip pat socialinės paramos galimybės, neįgijus darbo stažo. Supažindinama su papildomomis priemonėmis, siekiant emigrantus paskatinti grįžti ir palengvinti integracijos procesą.

Įvadas

Europos Sąjungoje (toliau – ES) migruojančių asmenų teises į nedarbo išmokas reguliuoja ES socialinės apsaugos sistemų koordinavimo taisyklės, įtvirtintos Europos Parlamento ir Tarybos Reglamente (EB) Nr. 883/2004¹ ir jo įgyvendinimo tvarką nustatančiame Europos Parlamento ir Tarybos Reglamente (EB) Nr. 987/2009². Taikomi tokie pagrindiniai mechanizmai kaip socialinio draudimo laikotarpių sumavimas ir nedarbo išmokos perkėlimas į kitą valstybę.

Pagal Reglamentą (EB) Nr. 883/2004, valstybė narė, sprendama dėl asmens teisės gauti nedarbo išmoką, įskaičiuoja (sumuoja) bet kurioje kitoje ES šalyje asmens įgytus draudimo, darbo pagal darbo sutartį ar savarankiško darbo laikotarpius, su sąlyga, kad asmuo prieš pat kreipdamasis dėl išmokos buvo apdraustas nedarbo draudimu ir / ar dirbo valstybėje, kuri moka nedarbo išmoką (61 str. 1, 2 d.).

Asmenims, kurie jau gauna nedarbo išmoką, bet nusprendžia ieškoti darbo kitoje valstybėje narėje, taikomas išmokos eksporto (perkėlimo) mechanizmas. Bedarbiui suteikiama teisė išvykus išsaugoti jam paskirtą nedarbo išmoką nuo 3 iki 6 mėnesių laikotarpiui (64 str.). Nustatytos formos dokumentą bedarbis turi pateikti priimančiosios šalies įdarbinimo tarnybai, taip užtikrindamas sklandų išmokos mokėjimo tęstinumą darbo paieškos užsienyje metu. Taikoma speciali išlyga asmenims (įskaitant pasienio darbuotojus), kurie paskutinio savo darbo metu išlaikė įprastinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje, nei ta, kurioje dirbo: tapęs visiškai bedarbiu, toks asmuo

¹ Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20190731>

² Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0987-20180101>

nedarbo išmoką gauna savo gyvenamosios vietos valstybėje, kuri privalo susumuoti užsienyje įgytą darbo ar draudimo stažą, nereikalaujama prieš tai joje įsidarbinti (65 str. 5 d. a punktas).

Kai kur praktikoje, pavyzdžiui, Lietuvoje, susiklostė situacija, kai ilgą laiką emigrantams nebuvo taikomas reikalavimas įsidarbinti grįžus, kad būtų galima kreiptis dėl nedarbo išmokos, nes nacionalinės institucijos jų darbą užsienyje plačiai traktuodavo kaip laikiną, todėl asmens įprastine gyvenamąja vieta ir toliau formaliai buvo laikoma Lietuva. Tačiau, nuo 2026 m. sausio 1 d. Lietuvoje oficialiai nustačius, kad „laikino pobūdžio darbo“ trukmė yra ne ilgesnė kaip 30 mėnesių per pastaruosius 36 mėnesius iki bedarbio statuso įgijimo dienos, pradėta reikalauti, kad ilgiau užsienyje dirbę asmenys, norėdami pasinaudoti užsienio darbo stažo sumavimu, prieš kreipdamiesi dėl nedarbo išmokos Lietuvoje, čia bent trumpam įsidarbintų³.

Reemigrantai, nesusitvarkę nedarbo išmokų formalumų valstybėse, kuriose dirbo, ir neįsidarbinę grįžę, gali kreiptis dėl nacionalinių socialinės paramos išmokų, kurioms gauti nereikalaujama išankstinio socialinio draudimo stažo ar darbo laikotarpių, pavyzdžiui, tokiose valstybėse kaip Airija, Jungtinė Karalystė, Latvija ar Lenkija. Šiai paramai gauti vertinamas ne darbo ar draudimo stažas, o asmens (šeimos) finansinė padėtis (turimas turtas bei pajamos), taip pat atitiktis nuolatinės (įprastinės) gyvenamosios vietos toje valstybėje kriterijui.

Kai kurios šalys, ypač siekiančios susigrąžinti emigrantus, suteikia įvairias papildomas priemones, siekiant juos paskatinti grįžti ir palengvinti integracijos procesą. Šių priemonių teisinis ir administracinis įtvirtinimas skiriasi: vienos valstybės kuria atskiras tikslines programas, kitos priima specialius teisės aktus. Pavyzdžiui, Lenkija ir Latvija (nors pastaroji šiuo metu jį laipsniškai naikina) grįžtančiųjų priėmimą yra reglamentavusios formaliais Repatriacijos įstatymais, suteikiančiais oficialų repatrianto statusą ir įtvirtinančiais platų socialinių bei finansinių garantijų paketą (nuo kelionės išlaidų kompensavimo iki paramos būstui). Kitos valstybės dažniau taiko atskiras programas esamose sistemose. Tai apima ne tik įvairaus pobūdžio informacines, konsultacines paslaugas, bet ir tiesioginę finansinę pagalbą. Pavyzdžiui, Estijoje, Rumunijoje, grįžtantys emigrantai, jeigu atitinka nustatytas sąlygas, gali kreiptis dėl vadinamosios grįžimo paramos (paprastai ji yra vienkartinė). Kroatija, Rumunija grįžtantiems emigrantams taiko paramą per galimybę susikurti savarankiškas darbo vietas / verslą, jie gali kreiptis dėl tikslinės išmokos. Slovėnija siekia susigrąžinti aukštos kvalifikacijos specialistus ir, siekdama sudaryti galimybes jiems pasiūlyti konkurencingą atlyginimą, suteikia galimybę ribotą laiką taikyti mažesnę gyventojų pajamų mokesčio tarifą.

Pažymėtina, kad daugelio valstybių teikiamos adaptacijos ir integracijos paslaugos (pavyzdžiui, kalbos mokymas, teisinės ir psichologinės konsultacijos, taip pat laikinas apgyvendinimas bei tiesioginė materialinė ar finansinė parama) galėtų būti sėkmingai taikomos ir grįžtantiems savo šalies piliečiams. Tačiau šios paslaugos dažniausiai yra finansuojamos iš specifinių išorinių šaltinių – visų pirma, ES Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF). Pagal šio fondo reglamentą, integracijos priemonės yra griežtai skirtos tik trečiųjų šalių piliečiams, todėl valstybės teisiškai negali šių lėšų ir jau sukurtos infrastruktūros naudoti savo piliečių (reemigrantų) ar kitų ES piliečių integracijai⁴.

Airija

Socialinės paramos sistemoje grįžtantiems iš emigracijos Airijos piliečiams nėra taikoma automatinė išimtis – jie, kaip ir kiti asmenys, privalo atitikti įprastinės gyvenamosios vietos (angl. *habitual residence condition*) kriterijų.

³ Liepa Želnieienė. Pasikeitė nedarbo išmokų mokėjimo tvarka grįžus iš užsienio: ką svarbu žinoti? *LRT.lt*, 2026: <https://www.lrt.lt/lituanica/aktualijos/751/2819095/pasikeite-nedarbo-ismoku-mokejimo-tvarka-grizus-is-uzsienio-ka-svarbu-zinoti?srsId=AfmBOoo2rCEMUo6pO2YQKahCxHgw6L15XuFnh7fhurWS5ATBiuaxtKD0>

⁴ *European Commission – Asylum, Migration and Integration Fund (2021–2027)*: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en

Į Airiją nuolatiniam gyvenimui grįžęs emigrantas gali registruotis Užimtumo tarnyboje (Socialinės apsaugos departamentui priklausančiuose, vieno langelio principu veikiančiuose Intreo centruose) ir gauti nuo sumokėtų draudimo įmokų priklausomą bedarbio išmoką (*jobseeker's benefit*), priskaičiuojant užsienyje įgytus socialinio draudimo laikotarpius, jei paskutinė jo darbo vietos valstybė buvo Airija, kaip tai nustato Reglamento (EB) Nr. 883/2004 61 straipsnis. Pagal 65 straipsnyje įtvirtintą išlygą, Airija leidžia netaikyti šio reikalavimo (dėl įsidarbinimo Airijoje) tik tiems asmenims, kurie dirbo kitoje ES valstybėje, tačiau jų įprastine (nuolatinė) gyvenamąja vieta (*habitual residence*) visą tą laiką išliko Airija (pavyzdžiui, pasienio darbuotojai arba asmenys, trumpam išvykę dirbti svetur, bet išlaikę glaudžius ryšius su Airija). Šie asmenys gali grįžti ir gauti bedarbio išmoką be būtinybės prieš tai vėl įsidarbinti Airijoje.

Nuo asmens socialinio draudimo įmokų nepriklausanti pašalpa Airijoje yra darbo ieškančio asmens (bedarbio) pašalpa (*jobseeker's allowance*), reglamentuojama Socialinės gerovės įstatymu⁵. Šio įstatymo 141 straipsnyje pateiktas sąlygų sąrašas, kurias turi atitikti asmuo, kad gautų šios rūšies pašalpą. Pareiškėjas turi būti vyresnis nei 18 metų, nesulaukęs pensinio amžiaus, būti bedarbis ir atitikti pajamų ir turto vertinimo (*means test*) reikalavimus, taip pat atitikti nuolatinės gyvenamosios vietos (*habitual residence*) Airijoje sąlygą. Be to, pareiškėjas turi būti darbingas, pasirengęs priimti darbo pasiūlymus ir aktyviai ieškoti darbo. Darbo ieškančio asmens (bedarbio) pašalpą administruoja ir skiria Socialinės apsaugos departamento įgalioti sprendimų priėmimo pareigūnai (*deciding officers*) (299 str.). Prašymą galima pateikti dviem pagrindiniais būdais: fiziškai atvykus į vietinį Intreo centrą arba departamento Socialinės gerovės skyrių ir užpildžius paraiškos formą; internetu per valstybinį portalą MyWelfare.ie. Pašalpos bazinis dydis 2026 m. yra 163,70 EUR /sav. 18–24 metų amžiaus asmenims; 254 EUR/sav. 25 metų amžiaus ir vyresniems asmenims⁶. Apibūdinant pašalpos mokėjimo trukmę, pažymėtina, kad asmuo turi teisę gauti pašalpą tol, kol atitinka sąlygas, tai yra įstatymas neriboja trukmės.

Asmeniui, kurio turimos lėšos ir turtas negali patenkinti jo būtiniausių poreikių, prieinama dar vienos rūšies socialinės paramos išmoka – papildoma gerovės pašalpa (*supplementary welfare allowance*), reglamentuota Socialinės gerovės įstatymo 3 dalies 9 skyriuje. Šiai išmokai taikomas įprastinės gyvenamosios vietos (*habitual residence*) Airijoje kriterijus. Vykdomas pareiškėjo turimų lėšų ir turto vertinimas. Išmokos negali gauti asmenys, besimokantys pagal nuolatinį studijų programą (*full-time education*) arba dirbantys visu etatu (*full-time employment*). Papildoma gerovės pašalpa nesiejama su darbo stažu (socialinio draudimo įmokų laikotarpiais). Dėl papildomos gerovės pašalpos reikia kreiptis į Socialinės apsaugos departamento Bendruomenės gerovės tarnybą (*Community Welfare Service*), kuri yra atsakinga už šios schemos administravimą⁷. Pašalpos mokėjimo trukmė nėra ribojama griežto termino – ji mokama tol, kol asmens materialinė padėtis nepagerėja arba kol jis nepradeda gauti kitos socialinės išmokos, pavyzdžiui, bedarbio pašalpos (*jobseeker's allowance*). Nuo 2026 m. sausio mėnesio patvirtinti šie maksimalūs kassavaitiniai papildomos gerovės pašalpos baziniai dydžiai: 163,70 EUR/sav. 18–24 metų amžiaus asmenims (negyvenantiems savarankiškai); 252 EUR/sav. 25 metų amžiaus ir vyresniems asmenims⁸. Paminėtina, kad 18–24 metų amžiaus asmenys 252 EUR/sav. sumą gali gauti tuo atveju, jei jie gyvena savarankiškai (ne su tėvais) ir naudojami socialinio būsto paramos programomis.

Socialinės gerovės įstatymo 3 dalies 9 skyriuje taip pat numatyta galimybė papildomą gerovės pašalpą (*supplementary welfare allowance*) skirti išimties tvarka kaip vienkartinį mokėjimą. Ši pagalba skirstoma į dvi kategorijas: vienkartinį mokėjimą išimtiniais poreikiais (*exceptional needs payment*) ir skubių poreikių išmoką (*urgent needs payment*) (201 ir 202 str.). Šias išmokas skiria ir administruoja Socialinės apsaugos departamento Bendruomenės gerovės tarnyba. Abiejų šių išmokų

⁵ *Social Welfare Consolidation Act*: <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/2005/act/26/revised/en/html>

⁶ *Social Welfare and Automatic Enrolment Retirement Savings System (Amendment) Act 2025*: <https://www.oireachtas.ie/en/bills/bill/2025/65/>

⁷ *Department of Social Protection – Operational Guidelines*:

<https://www.gov.ie/en/department-of-social-protection/publications/operational-guidelines-supplementary-welfare-allowance-scheme/#eligibility>

⁸ *Social Welfare and Automatic Enrolment Retirement Savings System (Amendment) Act 2025*: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2025/act/19/enacted/en/print#sched2>

atveju nėra nustatyto fiksuoto tarifo – sumą individualiai nustato Bendruomenės gerovės pareigūnas (*Community Welfare Officer*), atsižvelgdamas į realų, įrodytą asmens poreikį. Šių vienkartinių išmokų išskirtinumas tas, kad joms netaikomas bazinei papildomai gerovės pašalpai privalomas griežtas įprastinės gyvenamosios vietos reikalavimas, o skubių poreikių išmokos atveju – ir užimtumo statuso ribojimai, be to, turimų lėšų ir turto vertinimas atliekamas lanksčiai.

Asmeniui, kuris neturi sukaupęs socialinio draudimo laikotarpių (darbo stažo), Airijoje dar prieinama būsto paramos išmoka (*housing assistance payment*), reglamentuota Būsto (įvairių nuostatų) įstatyme⁹ (4 dalis). Būsto paramos išmoka yra finansinis instrumentas (išmoka) privataus būsto nuomai kompensuoti, veikiantis kaip alternatyvus būdas užtikrinti socialinio būsto poreikį (37 str.). Vietos savivaldybė fizinio būsto nesuteikia – asmuo pats susiranda nuomai būstą privačioje rinkoje, o vietos savivaldybė tiesiogiai privačiam nuomotojui sumoka (kas mėnesį) didžiąją dalį nuomos mokesčio (asmuo savivaldybei moka tik pajamomis pagrįstą dalį) (43 ir 44 str.). Kad gautų būsto paramos išmoką, asmuo privalo atitikti visus kriterijus, reikalingus socialiniam būstui gauti, įskaitant sąlygą, kad asmens (namų ūkio) grynosios pajamos neviršytų konkrečios savivaldybės teritorijoje nustatyto maksimalaus pajamų limito (35 str.). Nuomojamam būstui taikomi techninės būklės, ploto standartai, nuomos kainos limitai (41 ir 43 str.).

Estija

Estijoje veikiantis Integracijos fondas (est. *Integratsiooni Sihtasutus*) administruoja didžiąją dalį praktinių priemonių, prisidedančių prie sklandesnio grįžimo ir (re)integracijos¹⁰. Fondas teikia individualias konsultacijas tiek asmenims, svarstantiems apie grįžimą į Estiją, tiek jau sugrįžusiems, supažindina su valstybės teikiamomis paslaugomis, galimybe pasinaudoti paramos priemonėmis, padeda planuoti sugrįžimą ir pan.¹¹

Integracijos fondas taip pat administruoja vienkartinę grįžimo paramą, skirtą palengvinti sugrįžimą į Estiją ir apsaugoti grįžtančių asmenų bei jų šeimų socialinę ir finansinę padėtį pereinamuoju laikotarpiu¹².

Grįžimo paramos tikslas – palengvinti ilgą laiką užsienyje gyvenančių šeimų su vaikais grįžimą, nes bėgant metams didėja šeimos narių skaičius ir reikia daugiau paramos adaptacijai. Parama taip pat teikiama neįgaliems asmenims ir asmenims iki 40 metų, baigusiems magistrantūros ir doktorantūros studijas užsienyje. Grįžimo paramos skyrimo tikslas – užkirsti kelią į Estiją grįžtančių asmenų socialinės ir finansinės padėties pablogėjimui dėl priežasčių, susijusių su jų grįžimu. Grįžimo paramą galima gauti, kai gyvenamosios vietos duomenys įregistruojami Estijos Respublikos gyventojų registre, bet ne vėliau kaip per 8 mėn. nuo grįžimo.

Parama skirstoma į pagrindinę (padeda sudaryti gyvenimo sąlygas grįžtančiam asmeniui Estijoje ir greičiau integruotis bei prisitaikyti prie visuomenės) ir papildomą (padeda sudaryti gyvenimo sąlygas grįžtančio asmens nepilnamečiams vaikams Estijoje ir padengia transporto bei persikėlimo išlaidas). Didžiausia pagrindinės paramos suma yra 640 EUR vienam pareiškėjui. Maksimalus papildomos paramos dydis nepilnamečio vaiko gyvenimo sąlygoms sudaryti yra 640 EUR kiekvienam grįžtančiam vaikui arba kiekvienam vaikui, jei grįžtantis asmuo buvo vienintelis šeimos maitintojas, ir iki 640 EUR transporto bei persikėlimo išlaidoms kompensuoti. Paramos suma paprastai pervedama į pareiškėjo banko sąskaitą (šeimos narių parama gali būti pervedama į vieno iš šeimos narių banko sąskaitą). Grįžimo parama yra vienkartinė. Jei asmeniui ji buvo skirta anksčiau, laikoma, kad asmuo visam laikui apsigyveno Estijoje¹³.

Pagrindiniai kriterijai norint gauti grįžimo paramą:

⁹ *Housing (Miscellaneous Provisions) Act 2014*: <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/2014/act/21/revised/en/html>

¹⁰ *About us*: <https://www.integratsioon.ee/en/about-us>

¹¹ *Returning to Estonia*: <https://www.integratsioon.ee/en/returning-to-estonia>

¹² *Return Support*: <https://integratsioon.ee/en/return-support#3>

¹³ *Ten pat.*

- asmuo turi turėti Estijos pilietybę arba būti etninis estas, turintis leidimą gyventi Estijoje¹⁴;
- emigravo iš Estijos bent prieš 7 metus arba gimė užsienio šalyje ir grįš į Estiją su nepilnamečiais vaikais arba pas savo nepilnamečius vaikus;
- yra ne vyresnis nei 40 metų amžiaus, emigravęs iš Estijos arba gimęs užsienio šalyje, baigęs magistrantūros ir doktorantūros studijas užsienyje ir grįžęs visam laikui į Estiją;
- emigravo iš Estijos bent prieš 7 metus arba gimė užsienio šalyje ir yra iš dalies arba visiškai neveiksnius.

Be aukščiau nurodytų sąlygų, turi būti įvykdyti dar du reikalavimai:

- asmuo turi būti grįžęs į Estiją visam laikui ne vėliau kaip prieš 8 mėn. iki prašymo pateikimo, taip pat turi būti deklaravęs gyvenamąją vietą (įskaitant kartu grįžtančius vaikus) Estijos Respublikos gyventojų registre;
- asmens grįžimas turi būti remiamas dėl jo ekonominės ir socialinės padėties, nes šeimos kasdienės pragyvenimo išlaidos nesiekia pusės Estijoje nustatytos pragyvenimo ribos¹⁵.

Norint gauti grįžimo paramą, Integracijos fondui reikia pateikti ne tik užpildytą prašymą, kitus numatytus dokumentus, bet ir pajamų įrodymus už 12 mėn. iki paraiškos pateikimo (asmenys, grįžtantys iš kaimyninių šalių, privalo pateikti visą savo kasdienės banko sąskaitos išrašą už 12 mėn. iki paraiškos pateikimo, įskaitant asmenis, kurie minėtu laikotarpiu negavo pajamų), pažymą apie gyvenamosios patalpos nuomos ar nuosavybės santykių organizavimą išvykimo šalyje, pavyzdžiui, nuomos sutarties nutraukimą, nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutartį, kt. Paraiškos formoje privaloma nurodyti paskutinę gyvenamąją vietą užsienyje. Jei pareiškėjas nuomojosi gyvenamąją patalpą, turi pateikti paskutinės nuomos sutarties kopiją ir jos nutraukimo įrodymą (jei nėra oficialaus dokumento, galima pateikti el. pašto susirašinėjimą su savininku ar panašų dokumentą). Jei pareiškėjas turėjo gyvenamąją patalpą nuosavybės teise, prie paraiškos turi būti pridėta turto pirkimo-pardavimo sutartis. Jei turtas nebuvo parduotas, tai asmuo, kuriam priklausė turtas, turi paaiškinti ir, jei reikia, įrodyti aplinkybes, kodėl gyvenamoji patalpa nebuvo parduota, ir papildyti prašymą pirkimo-pardavimo sutarties bei turtui įsigyti paimtos paskolos (jei taikoma) kopija. Asmuo, kuris yra iš dalies / visiškai nedarbingas, privalo pateikti tai patvirtinančią pažymą¹⁶.

Norint pasinaudoti papildoma grįžimo parama, prie paraiškos reikia pridėti išlaidų ataskaitas arba skaičiavimus, kuriuose būtų nurodytos transporto ir persikraustymo išlaidos. Pareiškėjo ir jo šeimos transporto ir persikraustymo išlaidos bus kompensuojamos pagal patirtas išlaidas. Jos turi būti patvirtintos dokumentais (sąskaitomis faktūromis, mokėjimo patvirtinimais, įsigytais transporto bilietais, degalų čekiais ir kt.). Skaičiavimai, įskaitant degalų sąnaudas, priimami tik grįžtant iš krizinių regionų, kuriuose išlaidų negalima patvirtinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad prie paraiškos privaloma pridėti savo šeimos patiriamų finansinių sunkumų aprašymą. Aprašymas turi būti kuo išsamesnis (įskaitant pajamas / išlaidas / santaupas). Grįžimo paramos teikimo tikslas – užkirsti kelią grįžtančiųjų į Estiją socialinės ir ekonominės padėties pablogėjimui dėl su grįžimu susijusių išlaidų. Todėl pareiškėjai privalo pateikti informaciją apie savo ekonominę padėtį, pajamų šaltinius, galimus įsipareigojimus ir aplinkybes, trukdančias jiems ir jų šeimai susitvarkyti. Jei asmenys yra bedarbiai, privaloma pridėti Estijos nedarbo draudimo fondo registracijos kaip bedarbio pažymėjimą ir paaiškinti kliūtis, trukdančias susirasti darbą. Pareiškėjas turi būti pasirengęs įrodyti aprašytus pragyvenimo sunkumus (pavyzdžiui, sveikatos būklę, skyrybas, nelaimingus atsitikimus ir kt.).

Vaikų iki 15 metų duomenys įrašomi į vieno iš tėvų paraiškos formą abipusiu tėvų susitarimu (kitas iš tėvų negali kreiptis dėl paramos tam pačiam vaikui). Asmenys nuo 15 iki 18 metų, norėdami pateikti paraišką, turi turėti raštišką teisėto globėjo sutikimą. Paraiška išnagrinėjama per 30 darbo dienų nuo jos pateikimo dienos. Sprendimas atmesti paraišką gali būti priimtas, jei pareiškėjas neatitinka nustatytų reikalavimų, pateikia neteisingą informaciją ir pan. Taip pat gali būti priimtas sprendimas paraišką tenkinti iš dalies¹⁷.

¹⁴ Pažymėtina, kad asmuo laikomas estų palikuoniu, jei tarp jo tėvų ar senelių yra estų.

¹⁵ *Return Support*.

¹⁶ *Ten pat.*

¹⁷ *Ten pat.*

Pažymėtina, kad nuolatiniai ES šalių gyventojai, dirbantys kitoje valstybėje narėje ir besilankantys savo gyvenamojoje šalyje rečiau nei kartą per savaitę (t. y. nėra priskiriami pasienio darbuotojams), netekę darbo turi dvi galimybes: 1) kreiptis dėl nedarbo išmokos iš šalies, kurioje dirbo paskiausiai, arba 2) grįžti į savo gyvenamąją šalį, registruotis kaip bedarbiai, ieškoti darbo ir ten kreiptis dėl nedarbo išmokos¹⁸. Estijos nedarbo draudimo fondas (*Eesti Töötukassast*) siūlo užsienyje dirbantiems asmenims aiškiai nurodyti, kur jie gauna nedarbo išmoką ir kokių dokumentų reikia prieš grįžtant į Estiją. Jei ankstesnis darbdavys neišduos reikiamų dokumentų, kompensacijos gavimas gali užtrukti ilgai. Atkreiptinas dėmesys, kad paprastai galima pasirinkti, ar norima gauti kompensaciją iš Estijos, ar iš šalies, kurioje dirbo. Siūloma kreiptis dėl kompensacijos iš šalies, kurioje dirbo, jei yra teisė į tai, nes tada kompensacijos dydis bus apskaičiuotas pagal šios šalies įstatymus. Daugeliu atvejų tai yra palankiau nei kreiptis Estijoje¹⁹.

Pagal Nedarbo draudimo įstatymą²⁰, Estijoje nedarbo draudimo išmokos mokamos ilgiausiai iki 300 dienų, kai kuriais atvejais mokėjimas gali būti pratęstas dar 60 dienų. Nedarbo draudimo išmoka ilgainiui mažėja: išmokos dydis per pirmas 100 dienų sudaro 60 proc. apdrausto asmens vidutinio atlyginimo, per likusias dienas – 40 proc.

Italija

Iki 2025 m. sausio 1 d. Italijoje galiojo Nedarbo išmokos repatrijavusiems (grįžusiems) darbuotojams įstatymas²¹, nereikalavęs turėti darbo stažo ar socialinio draudimo laikotarpių pačioje Italijoje. Priėmus Biudžeto įstatymą²², jo 1 straipsnio 187 dalyje buvo įtvirtinta, kad minėtas įstatymas nebetaikomas darbo santykiams, nutrauktiems po 2025 m. sausio 1 d. Kaip tokio panaikinimo priežastys įvardijamas biudžeto išlaidų mažinimas (taupymas) ir socialinės paramos sistemos griežtinimas, kai grįžtantiems darbuotojams taikoma bendra griežtesnė ES koordinavimo tvarka, nebeleidžianti gauti nedarbo pašalpos be socialinio draudimo įmokų pačioje Italijoje²³.

Apžvelgiant svarbiausias Nedarbo išmokos repatrijavusiems (grįžusiems) darbuotojams įstatymo nuostatas, pažymėtina, kad italas darbuotojas turėjo atitikti šias sąlygas išmokai gauti:

- grįžti į Italiją ne vėliau kaip per 180 dienų nuo darbo santykių užsienyje pabaigos (dėl atleidimo iš darbo arba dėl užsienio darbdavio nepratęstos sezoninio darbo sutarties) (1 str. 2 d.);
- per 30 dienų nuo grįžimo į Italiją dienos užsiregistruoti gyvenamosios vietos užimtumo tarnyboje (2 str. 1 d.);
- nedarbo išmoka yra mokama ne ilgiau kaip 180 dienų (1 str. 1 d.).

Galimybės gauti socialinę paramą, kuri nuo 2024 m. Italijoje vadinama „Įtraukties išmokomis“ (it. *Assegno di Inclusione*) ir yra skirta šeimos namų ūkiams, turintiems bent vieną pažeidžiamą asmenį (nepilnametį, vyresnį nei 60 m. arba asmenį su negalia), arba darbingam asmeniui skirtą socialinę išmoką mokymuisi ir darbui (*Supporto per la Formazione e il Lavoro*), grįžusiam emigrantui yra apribotos. Pagrindinis šių rūšių socialinės paramos reikalavimas – pareiškėjas turi būti oficialiai gyvenęs Italijoje mažiausiai 5 metus, iš kurių paskutinius dvejus metus

¹⁸ Job seekers: <https://www.tootukassa.ee/en/lost-my-job>

¹⁹ EUIF advises people returning from abroad to clarify compensation rules:

<https://news.err.ee/1080290/euif-advises-people-returning-from-abroad-to-clarify-compensation-rules>

²⁰ Unemployment Insurance Act, 8 ir 9 straipsniai: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/522062016001/consolide/current>

²¹ Legge 25 luglio 1975, n. 402 – *Trattamento di disoccupazione in favore dei lavoratori rimpatriati*:

<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1975/08/26/075U0402/sg>

²² Legge 30 dicembre 2024, n. 207: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2024-12-30;207>

²³ Fabio Porta Sito Ufficiale:

<https://www.fabioporta.com/porta-pd-il-governo-toglie-decine-di-milioni-di-euro-ai-pensionati-italiani-allesteri-e-ai-disoccupati-che-rientrano/>

Impatriati: stop alla disoccupazione dal 1° gennaio 2025. *Quotidiano Più*, 2025:

<https://www.quotidianopiù.it/dettaglio/11078876/impatriati-stop-alla-disoccupazione-dal-1-gennaio-2025>

iki prašymo pateikimo – nepertraukiamai²⁴. Jei reemigrantas ką tik grįžo iš užsienio, jis neatitiks paskutinių dvejų metų nepertraukiamo gyvenimo šalyje sąlygos, todėl teisės į šią paramą neturės.

Kiekviena vietos savivaldybė (*Comune*) turi savo socialinių paslaugų skyrių (*Servizi Sociali*). Asmenims, kurių namų ūkio metinis ekonominės padėties rodiklis neviršija nustatytos ribos (dažniausiai tarp 3 000 ir 6 000 EUR) ir neturintiems santaupų ir nekilnojamojo turto, išskyrus vienintelį savo gyvenamąjį būstą, vietos savivaldybės gali skirti vienkartinę pašalpas maistui, komunaliniams mokesčiams ar būsto nuomai, visiškai nepriklausomai nuo valstybinio darbo stažo ar gyvenimo šalyje trukmės. Asmuo privalo būti oficialiai registruotas tos konkrečios vietos savivaldybės gyventojų registre. Grįžusiam emigrantui tai reiškia, kad prieš kreipiantis į socialinių paslaugų skyrių, jis privalo būti deklaravęs gyvenamąją vietą (ir būti išregistruotas iš užsienio italų AIRE registro). Įprastai pašalpos (ypač nuomai ar mokesčiams) skiriamos tik po individualaus pokalbio su socialiniu darbuotoju ir asmeniui sutikus dalyvauti socialinės reabilitacijos plane (pavyzdžiui, įsipareigojus lankytis užimtumo centre)²⁵. Paminėtina, kad kiekviena vietos savivaldybė turi pasitvirtinusi Ekonominės ir socialinės pagalbos teikimo reglamentą, detalizuojantį socialinės paramos sąlygas²⁶.

Jungtinė Karalystė

Parama grįžtantiems iš emigracijos yra visiškai integruota į bendrą, standartinę JK socialinės paramos sistemą. Tai reiškia, kad grįžę asmenys turi pretenduoti į tas pačias išmokas, kurias gauna ir niekada iš šalies neišvykę vietiniai gyventojai. Tiesiog grįžtantiems papildomai taikomas įprastinės gyvenamosios vietos testas, kad jie įgytų teisę į šią bendrąją paramą²⁷.

Paminėtina, kad pagal ES ir JK Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo protokolą dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo²⁸, JK įskaito ES valstybėse narėse sukauptus draudiminius laikotarpius, sprendžiant dėl nedarbo išmokos skyrimo. Tačiau yra būtina sąlyga, kad naujausias draudiminius laikotarpis būtų sukauptas jau būnant JK (SSC.56 str.).

Naujojo stiliaus bedarbio išmoka (angl. *New Style Jobseeker's Allowance*) yra atskira socialinės paramos išmokų rūšis JK, skirta darbo ieškantiems asmenims. Sąvoka „naujojo stiliaus“ įvesta siekiant atskirti, kad tai yra modernizuota senosios išmokos versija, suderinta su šiuolaikine JK socialinės paramos sistema. Naujojo stiliaus bedarbio išmoka grindžiama asmens sumokėtomis valstybinio socialinio draudimo įmokomis per pastaruosius dvejus metus. Išmokos mokėjimo trukmė – iki 182 dienų. Šią išmoką galima gauti atskirai arba kartu su Universaliojo kreditu²⁹.

Pagrindinė išmoka darbingo amžiaus asmenims yra Universalusis kreditas (*Universal Credit*)³⁰. Teisei į šią išmoką įgyti taikomos bazinės ir finansinės sąlygos. Jei bendrą paraišką teikia pora (sutuoktiniai ar civiliniai partneriai, ar sugyventiniai, gyvenantys tame pačiame namų ūkyje), tai kiekvienas iš jų atskirai turi atitikti bazines sąlygas, o abu kartu – finansines sąlygas. Bazinės sąlygos

²⁴ INPS – *Come accedere all'ADI*:

<https://www.inps.it/it/inps-comunica/dossier/decreto-lavoro--cosa-cambia/assegno-di-inclusione/come-accedere-all-adi.html>

INPS – *Supporto per la formazione e il lavoro*:

<https://www.ecnews.it/lavoro/speciale-della-settimana/sfl-supporto-la-formazione-lavoro-le-istruzioni-inps/>

²⁵ *Comune di Senago – Interventi di Sostegno Economico*:

<https://comune.senago.mi.it/servizio/interventi-di-sostegno-economico/>

²⁶ *Comune di Lucca – Regolamento per gli interventi economici e socio-economici dei servizi sociali*:

https://www.comune.lucca.it/documento_pubblico/regolamento-per-gli-interventi-economici-e-socio-economici-dei-servizi-sociali-del-comune-di-lucca/

²⁷ *AgeUK Factsheet – Returning from abroad*:

https://www.ageuk.org.uk/siteassets/documents/factsheets/fs25_returning_from_abroad_fcs.pdf

²⁸ *Trade and Cooperation Agreement*:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A22021A0430%2801%29>

²⁹ *Guidance – New Style Jobseeker's Allowance*: <https://www.gov.uk/guidance/new-style-jobseekers-allowance>

³⁰ *Welfare Reform Act 2012*: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/5/contents>

The Universal Credit Regulations (Northern Ireland) 2016: <https://www.legislation.gov.uk/nisr/2016/216/contents>

asmeniui yra šios: ne jaunesnis kaip 18 metų amžiaus, tačiau nesulaukęs pensinio amžiaus, yra Didžiojoje Britanijoje (analogiška nuostata Šiaurės Airijoje), nedalyvauja mokymosi procese. Nuostata „yra Didžiojoje Britanijoje“ reiškia, kad asmuo turi būti įprastinis gyventojas (*habitually resident*), turintis teisę gyventi šalyje. Asmens laikinas išvykimas iš šalies leistinas (nekeičia statuso), jei tas asmuo prieš išvykdamas įgijo teisę į Universalųjį kreditą ir išvyko ne ilgiau kaip 1 mėnesiui (galimas laiko pratęsimas dar vienam mėnesiui, jei tai susiję su artimųjų mirtimi). Asmens išvykimas iš šalies iki 6 mėnesių laikotarpiui toleruojamas, jei tai susiję su gydymo tikslais (paties asmens ar lydint partnerį ar prižiūrimą vaiką)³¹.

Nustatant, ar į JK grįžęs emigrantas laikytinas įprastiniu gyventoju, vertinami tokie veiksniai kaip asmens pastangos įsikurti JK prieš ir po atvykimo, ateities planai dėl gyvenamosios vietos, grįžimo priežastys, užsienyje praleistas laikas ir šeiminiai ryšiai tiek JK, tiek valstybėje, iš kurios jis atvyko³². Vertinimą vykdo JK Darbo ir pensijų departamentas (vyriausybės institucija)³³.

Finansinės sąlygos Universaliam kreditui gauti yra šios: tiek vieno asmens, tiek poros bendrai turimas kapitalas (santaupos, investicijos ir pan.) neturi viršyti 16 000 svarų sterlingų. Jei paraišką teikia tik vienas iš poros, vis tiek jo vertinamasis kapitalas apima antrojo nario turimas lėšas ir turtą. Be to, pareiškėjo pajamos turi būti tokio dydžio, kad jam apskaičiuota išmokos suma nebūtų mažesnė už nustatytą minimumą – 1 pensą (*the minimum is one penny*)³⁴.

Paraišką Universaliam kreditui galima pildyti internete, sukūrus paskyrą oficialiame vyriausybės portale. Kitas pasirinkimas – kreiptis telefonu³⁵. Šios rūšies išmoka įprastai yra mokama kartą per mėnesį už praėjusį laikotarpį. Paminėtini šie standartiniai bazinės išmokos dydžiai: 316,98 svarai sterlingų / mėn. vienam gyvenančiam asmeniui, jaunesniam kaip 25 metų amžiaus; 400,14 svarų sterlingų / mėn. vienam gyvenančiam asmeniui, vyresniam kaip 25 metų amžiaus; 497,55 svarai sterlingų / mėn. gyvenančiam (-iai) su partnere (-iu), kai abu jaunesni nei 25 metų amžiaus; 628,10 svarų sterlingų / mėn. gyvenančiam (-iai) su partnere (-iu), kai vienas jų ar abu yra vyresni nei 25 metų amžiaus. Nuo 2026 m. balandžio mėnesio paminėtos kasmėnesinės bazinės išmokos padidės 21–39 svarais sterlingų, priklausomai nuo pareiškėjo amžiaus ir šeiminių padėties³⁶. Prie bazinės sumos gali būti pridėdamos papildomos dalys (*additional elements*), priklausančios nuo išlaikomų vaikų skaičiaus, būsto išlaidų, riboto darbingumo ir slaugos poreikių³⁷.

Pažymėtina, kad pateikus prašymą gauti Universalųjį kreditą, asmeniui tenka laukti mažiausiai penkias savaites, kol atlikus vertinimą bus išmokėta pirmoji išmoka (mokama už praėjusį mėnesį). Jei per šį laukimo laikotarpį žmogus neturi pakankamai lėšų pragyvenimui, jis turi teisę per pirmąjį mėnesį nuo prašymo pateikimo datos prašyti avansinio mokėjimo (*advance payment*). Maksimali avanso suma negali viršyti numatomos pirmosios mėnesinės Universalaus kredito išmokos dydžio. Įprastai sprendimas dėl avanso priimamas tą pačią dieną, o pinigai pervedami per tris darbo dienas³⁸. Jei situacija kritinė (asmuo visiškai neturi iš ko pragyventi), pinigai gali būti pervesti ir tą pačią dieną. Avanso suma yra per 24 mėnesius automatiškai dalimis išskaičiuojama iš būsimų kasmėnesinių Universalaus kredito išmokų³⁹.

Asmeniui sulaukus senatvės pensinio amžiaus (šiuo metu, 2026 m., Jungtinėje Karalystėje (toliau – JK) jis yra 66 metai), Universalųjį kreditą pakeičia Pensijų kreditas (*Pension Credit*), sudarytas iš garantinio kredito dalies ir priedų. Tai yra pagrindinė mažas pajamas turintiems pensinio

³¹ *The Universal Credit Regulations 2013*: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/376/contents>

³² *AgeUK Factsheet – Returning from abroad*, p. 3:

https://www.ageuk.org.uk/siteassets/documents/factsheets/fs25_returning_from_abroad_fcs.pdf

³³ *Institute for Public Policy Research – universal credit and the habitual residence test*:

<https://ippr-org.files.svcdcdn.com/production/Downloads/habitual-residence-test-july20.pdf?dm=1702046533>

³⁴ *The Universal Credit Regulations 2013*: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/376/contents>

³⁵ *GOV.UK – Universal Credit*: <https://www.gov.uk/universal-credit/how-to-claim>

³⁶ *National Association of Citizens Advice Bureaux*:

<https://www.citizensadvice.org.uk/benefits/universal-credit/claiming/check-how-universal-credit-is-changing-in-2026/>

³⁷ *The Universal Credit Regulations 2013*: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/376/contents>

³⁸ *The Guidance – Universal Credit advance*:

<https://www.gov.uk/universal-credit-advance-hardship-payment/first-payment>

³⁹ *The Social Security (Payments on Account of Benefit) Regulations 2013*:

<https://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/383/contents>

amžiaus žmonėms skirta socialinė išmoka, užtikrinanti minimalias būtinas pajamas pragyvenimui. Nereikalaujama sukaupto darbo stažo ar sumokėtų mokesčių. Pensijų kreditas priklauso tik nuo asmens finansinės padėties (susieta su asmens pajamomis ir santaupomis)⁴⁰. Jei asmens senatvės pensija ar kitos pajamos nesiekia Vyriausybės nustatytos minimalios ribos (2026 m. 227,10 svarų sterlingų asmenims, gyvenantiems vieniems, ir 346,60 – poroms⁴¹), Pensijų kreditas padengia šį skirtumą.

Kroatija

Kroatija grįžti emigravusius piliečius skatina suteikdama paramą savarankiškam darbui, t. y. verslo kūrimui. Remiantis Kroatijos statistikos biuro duomenimis, 2024 m. į Kroatiją imigravo 13 290 Kroatijos piliečių, kai, palyginti 2017 m., šis skaičius siekė 7 900. Kroatijai yra didelė potenciali nauda pritraukti šiuos emigrantus.. Programa „Renkuosi Kroatiją“ (kroat. *Biram Hrvatsku*) skatina savarankišką darbą, suteikdama užsienyje gyvenantiems Kroatijos piliečiams, kurie persikelia į Kroatiją, 27 000 EUR dotaciją savo verslui pradėti. Iš pradžių programa buvo skirta tik neseniai emigravusiems asmenims, gyvenantiems ES šalyse, o vėliau išplėsta ir diasporos nariams iš septynių užsienio šalių. Taip pat taikomos mokesčių priemonės, skirtos paskatinti būsimus pensininkus, įskaitant ir diasporos atstovus, apsigyventi Kroatijoje⁴².

Darbo jėgos mobilumo priemonė „Renkuosi Kroatiją“⁴³ turi du tikslus – suteikti papildomą paskatą grįžti į Kroatiją žmonėms, įgijusiems žinių ir įgūdžių užsienyje, ir plėtoti mažiau išsivysčiusių regionų ekonomiką. „Renkuosi Kroatiją“ parama skirta grįžtantiems asmenims, kurie grįžę įkuria savo verslą ir jame dirba. Grįžtantiems iš užsienio Kroatijos užimtumo tarnyba siūlo galimybę pasinaudoti dviem paramos schemomis: Darbo jėgos mobilumo – „Renkuosi Kroatiją“ parama ir Savarankiško darbo parama, kurias galima sujungti iki 27 000 EUR (7 000 EUR už „Renkuosi Kroatiją“ + daugiausia 20 000 EUR savarankiško darbo paramai). Grįžtančiųjų savarankiškas darbas gali, bet neprivalo, būti bendrai finansuojamas savarankiško darbo paramos lėšomis. Grįžtantiems iš užsienio, kurie nesinaudoja savarankiško darbo parama, „Renkuosi Kroatiją“ paramos suma yra 7 000 EUR. Atkreiptinas dėmesys, kad norint pasinaudoti teise į paramą „Renkuosi Kroatiją“, būtina užsiregistruoti bedarbių registre (nepriklausomai nuo to, ar jie naudosis savarankiško darbo parama).

Viena iš programos tikslinių grupių – Kroatijos piliečiai, grįžtantys iš EEE šalių ir kitų išvardytų šalių iki 60 metų amžiaus, nepriklausomai nuo jų išsilavinimo lygio, kurie per pastaruosius 24 mėn. dirbo bent 12 mėn. EEE šalyse ir kitose išvardytose šalyse arba mokėsi dieniniame skyriuje ir kurie grįžę užsiregistravo kaip bedarbiai bei 2024 m. arba 2025 m. dirbo savarankiškai. Paramos gavėjams, kurie grįžo iš užsienio, skiriama fiksuota 7 000 EUR suma. Prašymas skirti lėšas grįžusių asmenų iš EEE šalių ir kitų nurodytų šalių vardu turi būti pateiktas ne vėliau kaip per 30 dienų nuo savarankiško darbo pradžios dienos, t. y. jei asmuo pradėjo dirbti savarankiškai pasinaudodamas savarankiško darbo rėmimo priemone, jis turi būti pateiktas ne vėliau kaip per 30 dienų nuo nedidelės vertės savarankiško darbo sutarties pasirašymo dienos. Siekiant pasinaudoti didesne parama, reikalinga pateikti verslo planą, atitinkamai bus nustatytas ir paramos dydis⁴⁴.

Nusprendę grįžti iš užsienio ir norintys gauti nedarbo draudimo išmoką, asmenys turi atitikti nustatytus reikalavimus, t. y. per pastaruosius 24 mėn., iki netenkant darbo, būti išdirbę bent 9 mėn. Pažymėtina, kad norint gauti nedarbo draudimo išmoką Kroatijoje ar kitoje ES šalyje, yra įskaičiuojamas laikas, praleistas dirbant bet kurioje kitoje ES šalyje, įskaitant Kroatiją. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad, norint pasinaudoti teise į nedarbo išmoką, darbo sutartis negali būti nutraukta

⁴⁰ *State Pension Credit Act 2002*: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/16/contents>

The State Pension Credit Regulations 2002: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2002/1792/contents>

⁴¹ *The Social Security Benefits Up-rating Order 2025*: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2025/295/article/29/made>

⁴² *OECD – Reviews of Labour Market and Social Policies: Croatia 2025*:

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-labour-market-and-social-policies-croatia-2025_90b78cc3-en/full-report/the-labour-market-and-social-situation-in-croatia_b415075e.html

⁴³ *I choose Croatia*: https://www.hzz.hr/app/uploads/2025/03/Biram-Hrvatsku_brosura_A5_ENG_PRESS.pdf

⁴⁴ *Ten pat.*

dēl asmens kaltēs ar jo iniciatyva (jei darbo sutartis nutraukta šalių susitarimu, asmuo turi teisę į nedarbo išmoką, taip pat jei tai įvyko dėl to, kad persikėlė sutuoktinis, dėl sveikatos priežasčių ir pan.), taip pat būtina per 30 dienų nuo darbo sutarties nutraukimo / savarankiškos veiklos nutraukimo datos užsiregistruoti Kroatijos užimtumo tarnyboje ir pateikti prašymą gauti nedarbo išmoką, taip pat yra kitų sąlygų.

Piniginės išmokos dydis priklauso darbo užmokesčio, gauto iki darbo sutarties nutraukimo. Pirmąsias 90 nedarbo dienų išmoka sudaro 60 proc., o likusį laikotarpį – 30 proc. skaičiavimo bazės. Yra nustatytos tiek minimalios, tiek maksimalios piniginės išmokos sumos. Nedarbo išmoką galima gauti nuo 90 iki 450 kalendorinių dienų, priklausomai nuo darbo stažo (išimtys taikomos asmenims, kuriems liko ne daugiau kaip 5 metai iki senatvės pensijos)⁴⁵.

Latvija

Priėmus Repatriacijos įstatymo⁴⁶ pataisas, nuo 2023 m. liepos 1 d. buvo panaikintos specialios materialiosios paramos išmokos į Latviją grįžtantiems emigrantams (įgijusiems oficialų repatrianto statusą), todėl dabar grįžtantys asmenys turi teisę į bendrąsias šalies socialines išmokas.

Paminėtina, kad iki 2023 m. liepos mėn. galiojusios įstatymo nuostatos dėl materialiosios paramos numatė pašalpą kelionės išlaidoms, susijusioms su persikėlimu, padengti (kompensuoti), taip pat šešių mėnesių trukmės pašalpą, lygią 90 proc. minimalaus darbo užmokesčio (jei grįžęs asmuo per metus užsiregistruodavo valstybinėje užimtumo tarnyboje ir neturėjo darbo).

Nuo 2024 m. sausio 1 d. nustota teikti ir patį repatrianto statusą, o pats Repatriacijos įstatymas galutinai nustos galioti 2028 m. liepos 1 d.

Latvijos Saeima Repatriacijos įstatymo pakeitimus pagrindė poreikiu apriboti galimą piktnaudžiavimą imigracijos sistema ir sumažinti rizikas nacionaliniam saugumui⁴⁷.

Latvijoje, kaip ir kiekvienoje kitoje ES valstybėje narėje, bedarbiui reemigrantui kreipiantis dėl nedarbo išmokos, pirmiausia taikomos atitinkamų ES reglamentų (Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009) nuostatos dėl draudimo / darbo stažo sumavimo ir nedarbo išmokos perkėlimo į kitą šalį, nes reglamentai yra tiesiogiai taikomi ir privalomi visa apimtimi visose valstybėse narėse. Todėl Latvijos Valstybinė socialinio draudimo agentūra laikosi principo, kad kreipiantis dėl nedarbo išmokos ir norint pasinaudoti kitoje valstybėje įgytu darbo stažu, paskutinė asmens darbo vieta (paskutinis draudimo laikotarpis) turi būti Latvijoje⁴⁸.

Latvijoje taikoma tiesiogiai ES Reglamente (EB) Nr. 883/2004 nustatyta išimtis „grįžtantiems darbuotojams“: jeigu asmuo dirbo kitoje ES / EEE valstybėje, tačiau nuolat gyveno Latvijoje (išlaikė joje savo „gyvenimo interesų centrą“), atleistas iš užsienyje turėtos darbo vietos jis gali iš karto prašyti bedarbio pašalpos Latvijoje be reikalavimo pirmiausia įsidarbinti.

Jei asmuo nėra sukaupęs reikiamo darbo stažo, kad galėtų gauti bedarbio išmoką, jam yra prieinama vietos savivaldybės teikiama socialinė pagalba (latv. *sociālā palīdzība*), kuri nėra susieta su ankstesniu darbu. Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatyme⁴⁹ paaiškinama, kad socialinės pagalbos tikslas – teikti materialinę paramą mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, siekiant užtikrinti valstybės nustatytą garantuotą minimalių pajamų lygį (32 str.). Latvijos piliečių ir nepiliečių teisė į socialinę paramą nesiejama su gyvenimo Latvijos teritorijoje trukme, o tik su pačiu nuolatinio gyvenimo faktu (3 str. 1 d.). Kad gautų šią paramą, asmuo turi kreiptis į savo deklaruotos gyvenamosios vietos savivaldybės Socialinę tarnybą. Pagrindinės galimos išmokų rūšys yra dvi:

⁴⁵ *Središnji državni portal – Work*: <https://mss.gov.hr/work/122>

⁴⁶ *Repatriācijas likums*: <https://likumi.lv/ta/id/37187-repatriacijas-likums>

⁴⁷ Repatriation law to be abolished in Latvia. *LSM.lv*, 2023:

<https://eng.lsm.lv/article/society/society/02.05.2023-repatriation-law-to-be-abolished-in-latvia.a507116/>

⁴⁸ *LV portāla – E-konsultācijas*:

<https://lvportals.lv/e-konsultacijas/30243-vai-ir-tiesibas-uz-bezdarbnieka-pabalstu-pec-darba-zaudesanas-lielbritanija-un-atgriesanas-latvija-2023>

⁴⁹ *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums*:

<https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

- garantuotų minimalių pajamų pašalpa (*garantētā minimālā ienākuma pabalsts*) – nuo 2026 m. sausio 1 d. garantuotų minimalių pajamų slenkstis Latvijoje yra 187 EUR vienam (pirmajam) asmeniui namų ūkyje ir 131 EUR kiekvienam paskesniai namų ūkio nariui. Pašalpos dydis apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp šios sumos ir realių asmens (ar namų ūkio) turimų pajamų. Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymas nustato, kad garantuotų minimalių pajamų slenkstis pirmajam namų ūkio nariui turi sudaryti 22 proc. nuo Centrinės statistikos valdybos skelbiamos nacionalinės pajamų medianos (33 str. 2 d.). Remdamasi šia proporcija, konkrečias sumas eurais kiekvieniems metams apskaičiuoja ir oficialiai paskelbia Socialinės apsaugos ministerija⁵⁰;
- būsto pašalpa (*mājokļa pabalsts*) – pagal Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymą, tai yra materialinė parama, skirta būsto išlaikymo išlaidoms padengti (35 str. 1(2) d.). Būsto pašalpos dydis apskaičiuojamas atsižvelgiant į gyvenamųjų patalpų naudojimo (nuomos mokesčio ir privalomojo administravimo), su būsto eksploatavimu susijusių komunalinių paslaugų (šildymo, karšto vandens, elektros, vandentiekio, dujų, nuotekų tvarkymo ir buitinių atliekų išvežimo), taip pat telekomunikacijų, interneto bei vandens skaitiklių įrengimo ir patikros išlaidas (35 str. 3 d.). Būsto pašalpos dydis nustatomas apskaičiuojant skirtumą tarp namų ūkio poreikių ir jo realių pajamų. Šis skirtumas gaunamas sudedant namų ūkiui priklausantį garantuotų minimalių pajamų dydį (padaugintą iš atitinkamo koeficiento) su normatyvinėmis būsto išlaidomis, o tada iš šios bendros sumos atimant turimas namų ūkio pajamas (35 str. 4 ir 5 d.). Konkrečius normatyvus (kiek kvadratinių metrų kompensuojama, kiek kubų vandens ar kilovatvalandžių elektros leidžiama ir pan.) įstatymo pagrindu detalizuoja įgyvendinamasis teisės aktas – Vyriausybės nutarimas Nr. 809 dėl namų ūkio materialinės padėties vertinimo socialinei paramai gauti⁵¹.

Be pagrindinių socialinės pagalbos išmokų (garantuotų minimalių pajamų ir būsto pašalpų), Socialinių paslaugų ir socialinės pagalbos įstatymas nustato dar du oficialius socialinius statusus, suteikiančius namų ūkiams teisę į papildomas valstybės ir savivaldybių lengvatas: skurstančio (*trūcīgās*) ir mažas pajamas gaunančio (*maznodrošinātas*) namų ūkio statusus. Kaip nurodyta įstatymo 33 straipsnyje, šie statusai taip pat yra tiesiogiai susieti su nacionaline pajamų mediana: skurstančio namų ūkio pajamų slenkstis sudaro lygiai 50 proc. pajamų medianos, o mažas pajamas gaunančio namų ūkio slenkstį kiekviena savivaldybė nustato savarankiškai – jis negali viršyti 80 proc. pajamų medianos, bet privalo būti ne žemesnis nei skurstančio namų ūkio slenkstis.

Skurstančio namų ūkio (*trūcīgās*) statusas užtikrina plačiausią valstybės ir savivaldybių pagalbos paketą, apimančią garantuotų minimalių pajamų ir būsto pašalpas, visišką atleidimą nuo paciento mokesčių sveikatos priežiūros įstaigose ir teisę į nemokamą maitinimą mokyklose⁵². Mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams (*maznodrošinātas*), nors tiesioginė garantuotų minimalių pajamų pašalpa nebepriklauso, išlieka teisė į būsto pašalpą ir reikšmingas lengvatas, tokias kaip iki 90 proc. nekilnojamojo turto mokesčio nuolaida ir nemokama teisinė pagalba⁵³. Be to, abiejų šių statusų turėtojai pagal Elektros energijos rinkos įstatymą yra automatiškai priskiriami pažeidžiamų vartotojų (*aizsargātais lietotājs*) grupei ir jiems pritaikoma valstybės finansuojama kas mėnesinė kompensacija elektros energijos sąskaitoms.

Lenkija

⁵⁰ Labklājības ministrija – Izmaiņas sociālajā jomā 2026. gadā:

<https://www.lm.gov.lv/lv/jaunums/izmainas-socialaja-joma-2026-gada>

⁵¹ Ministru kabineta noteikumi Nr. 809 par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu:

<https://likumi.lv/ta/id/319717-noteikumi-par-majsaimniecibas-materialas-situacijas-izvertesanu-un-socialas-palidzibas-sanemsanu>

⁵² Labklājības ministrija – Trūcīgā statuss: <https://www.lm.gov.lv/lv/truciga-statuss>

⁵³ Labklājības ministrija – Maznodrošinātā statuss: <https://www.lm.gov.lv/lv/maznodrosinata-statuss>

Lenkijoje yra specialiai repatriantams ir jų materialinei pagalbai skirtas Repatriacijos įstatymas⁵⁴, tačiau jis turi geografinį ribojimą ir skirtas tiems lenkų kilmės asmenims, kurie iki įstatymo įsigaliojimo nuolat gyveno Armėnijos, Azerbaidžano, Gruzijos, Kazachstano, Kirgizijos, Tadžikistano, Turkmėnistano, Uzbekistano ar Azijinės Rusijos Federacijos dalies teritorijose ir pats asmuo ar jo protėviai dėl savo lenkų kilmės buvo buvusios Sovietų sąjungos valdžios ištremti ar deportuoti į tas teritorijas (9 str. 1 d.). Toks nuolatiniam gyvenimui į Lenkiją grįžtantis repatriantas turi gauti atitinkamą nacionalinę vizą (1 str. 2 d.).

Repatriacijos įstatymas apima šią materialinę pagalbą:

- kelionės ir įsikūrimo išlaidų kompensavimą – tai vienkartinė valstybės biudžeto išmoka, skirta padengti kelionės bilietų ir turto pervežimo iš užsienio į Lenkiją išlaidas, ir speciali įsikūrimo pašalpa, kurios dydis lygus dviejų vidutinių mėnesinių Lenkijos atlyginimų sumai repatriantui ir kiekvienam jo šeimos nariui (17 str.);
- paramą būsto įsigijimui ar nuomai – tai tikslinė finansinė pagalba (iki 25 000 zlotų asmeniui), teikiama kaip priemoka (lenk. *dopłata*) prie nuomojamo buto (ar studentų bendrabučio) kasmėnesinio mokesčio (priemoka mokama ne ilgiau kaip 10 metų) arba kaip vienkartinė subsidija, skirta padengti dalį išlaidų perkant nuosavą gyvenamąjį būstą (17b str.);
- dotaciją būsto remontui ir įrengimui – tai vietos savivaldos (seniūno ar valsčiaus) skiriama finansinė pagalba, kuri dalinai kompensuoja jau patirtas ir dokumentais pagrįstas būsto remonto, adaptacijos ar įrangos įsigijimo išlaidas. Maksimali kompensacijos suma yra iki 6 000 zlotų repatriantui ir kiekvienam su juo bendrą ūkį vedančiam šeimos nariui (17 ir 22 str.);
- teisę į viešąsias sveikatos priežiūros paslaugas – tai įstatyme įtvirtinta garantija, užtikrinanti, kad asmenys, atvykę su nacionaline repatriacijos viza, per pirmąsias 90 dienų nuo sienos kirtimo (iki kol įsidarbina ar apsidraus įprasta tvarka) turi teisę nemokamai naudotis viešosiomis sveikatos priežiūros paslaugomis, o šios išlaidos apmokamos iš valstybės biudžeto (17d str.).

Pagal bendrąjį darbo stažo sumavimo principą, norint gauti bedarbio pašalpą Lenkijoje po darbo kitoje ES / EEE valstybėje, reikalaujama, kad asmens paskutinė darbo ar socialinio draudimo vieta būtų Lenkijoje. Tai reiškia, kad asmuo, grįžęs iš užsienio, turi bent trumpam oficialiai įsidarbinti Lenkijoje. Tokiu atveju Lenkija tampa paskutinio užimtumo valstybe ir, skirdama pašalpą, priskaičiuoja visą užsienyje sukauptą darbo stažą, kaip tai nustato ES Reglamentas (EB) Nr. 883/2004. Jeigu asmuo po sugrįžimo į Lenkiją neįsidarbina, jis vis tiek gali pretenduoti į Lenkijos bedarbio pašalpą netaikant minėto reikalavimo, jeigu įrodo, kad yra vadinamasis „grįžtantis darbuotojas“ (*pracownik powracający*). Tam reikia vaivadijos Užimtumo tarnybai pateikti specialią deklaraciją ir įrodyti, kad viso darbo užsienyje metu asmens gyvenimo interesų centras (nuolatinė gyvenamoji vieta) išliko Lenkijoje⁵⁵.

Asmuo, grįžęs iš emigracijos į Lenkiją ir neatitinkantis bedarbio išmokai būtinų sąlygų (pavyzdžiui, paskutinė užimtumo vietos šalis ne Lenkija, o užsienio valstybėje, kurioje asmuo dirbo, nesutvarkė formalumų bedarbio išmokai gauti ir perkelti), gali kreiptis į vietos savivaldybės biudžetinę įstaigą – Socialinės paramos centrą dėl šių socialinės paramos priemonių: laikinosios pašalpos (*zasilek okresowy*) ir tikslinės pašalpos (*zasilek celowy*). Be to, asmuo gali kreiptis dėl būsto priedo (*dotatek mieszkaniowy*), kurį skiria vietos savivaldybės vykdomoji institucija (prašymai šiam priedui gauti įprastai priimami vietos savivaldybės administracijoje arba tame pačiame Socialinės paramos centre). Laikinąją ir tikslinę pašalpas reglamentuoja Socialinės paramos įstatymas⁵⁶, o būsto priedą – Būsto priedų įstatymas⁵⁷.

⁵⁴ Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20001061118>

⁵⁵ Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach – Zasilek dla bezrobotnych po pracy za granicą:

<https://wupkielce.praca.gov.pl/przyznanie-prawa-do-zasilku-dla-bezrobotnych-po-pracy-za-granica>

⁵⁶ Ustawa o pomocy społecznej: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250001214>

⁵⁷ Ustawa o dodatkach mieszkaniowych: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230001335>

Laikinoji pašalpa (*zasilek okresowy*) skiriama asmenims, kurių pajamos (dėl ilgalaikės ligos, neįgalumo ar nedarbo priežasčių, taip pat kol sprendžiamas teisės į kitas socialines išmokas klausimas) nesiekia įstatyme nustatyto minimumo ribos (38 str. 1 d.).

Priėmus Ministrų tarybos nutarimą⁵⁸, nuo 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojusios ir 2026 metais galiojančios pajamų minimumo ribos, norint gauti piniginę socialinę paramą (įskaitant laikinąją pašalpą), yra šios:

- vienam gyvenančiam asmeniui – 1 010 zlotų per mėnesį;
- asmeniui šeimoje – 823 zlotų per mėnesį kiekvienam šeimos nariui.

Tikslinė pašalpa (*zasilek celowy*) skirta konkrečioms, vienkartinėms ir būtiniausiems asmens gyvenimo poreikiams patenkinti, pavyzdžiui, išlaidas maistui, vaistams, gydymui, šildymui ar drabužiams iš dalies ar visiškai padengti, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo stichinių nelaimių. Paprasta tikslinė pašalpa būtiniausiems poreikiams (maistui, vaistams, šildymui) yra skiriama tik tiems asmenims ar šeimoms, kurių pajamos neviršija įstatyme nustatyto pajamų minimumo kriterijaus. Išlygos dėl pajamų, kai į jų dydį neatsižvelgiama, apima stichines nelaimes ir pagrįstais atvejais skiriamas specialiausias tikslines pašalpas (Socialinės paramos įstatymo 39–41 str.).

Būsto priedui gauti taikomi asmens pajamų dydžio ir būsto ploto normos kriterijai. Vieno asmens pajamos neturi viršyti 40 proc. vidutinio šalies darbo užmokesčio. Kelių asmenų namų ūkyje pajamos vienam šeimos nariui neturi viršyti 30 proc. vidutinio darbo užmokesčio. Pagrindinis normatyvinis plotas yra: 1 asmeniui – 35 m², 2 asmenims – 40 m², 3 asmenims – 45 m², 4 asmenims – 55 m², 5 asmenims – 65 m², 6 asmenims – 70 m². Asmuo, besikreipiantis dėl būsto priedo, turi turėti dokumentais pagrįstą teisę gyventi tame būste (Būsto priedų įstatymo 2, 3 ir 5 str.).

Be to, vadovaujantis Lenkijos darbo rinkos ir užimtumo tarnybų įstatymo⁵⁹ 142 straipsniu, Socialinės paramos centras kartu su Užimtumo tarnyba siūlo galimybę atlikti visuomenei naudingus darbus (*prace społecznie użyteczne*) ir už šios rūšies darbą, negalintį viršyti 10 valandų per savaitę ir maksimalios 180 dienų trukmės per kalendorinius metus, asmeniui mokama speciali neapmokestinama išmoka. Tai leidžia gauti papildomų legalių pajamų neprarandant bedarbio statuso ir kitų socialinių pašalpų. Į visuomenei naudingus darbus gali būti nukreipiamas asmuo, atitinkantis šią bendrąją sąlygą: asmuo yra bedarbis be teisės į standartinę nedarbo išmoką, kuris tuo pat metu gauna socialinės paramos išmokas ar dalyvauja integracijos programose.

Rumunija

Rumunija ilgą laiką buvo emigracijos šalis. Apie 20 proc. Rumunijoje gimusių darbingo amžiaus gyventojų gyvena už Rumunijos ribų. Svarbiausia priemonė pritraukti emigrantus atgal į Rumuniją ir sumažinti emigraciją yra didinti darbo užmokestį ir gerinti darbo sąlygas. Be to, grįžę rumunai, kurie užsienyje praleido ne mažiau kaip 36 mėn., jei registruojasi kaip bedarbiai Rumunijoje ir čia deklaruoja gyvenamąją vietą, gali pasinaudoti vienkartinė valstybės parama. Išmokos dydis siekia 12 500–15 500 RON (~2 357–2 923 EUR). Pažymėtina, kad norint gauti šią išmoką, būtina registruotis kaip bedarbiui dar gyvenant užsienyje⁶⁰.

Papildoma persikėlimo parama iki 900 RON/mėn. (~170 EUR/mėn.) suteikiama visiems rumunams, kurie persikelia daugiau nei 50 km atstumu nuo deklaruotos gyvenamosios vietos iki darbovietės. Į Rumuniją grįžę asmenys („repatriantai“), kurie registruojasi aktyvios darbo rinkos paramos programose, yra laikomi pažeidžiama grupe. Tačiau tokių registruotų asmenų, įskaitant

⁵⁸ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej:*

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001044>

⁵⁹ *Ustawa o rynku pracy i służbach zatrudnienia:*

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000620>

⁶⁰ *OECD – Reviews of Labour Market and Social Policies: Romania 2025:*

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-labour-market-and-social-policies-romania-2025_f0532908-en/full-report/increasing-return-and-improving-management-of-labour-migration_3d6201e2.html

pasinaudojančių šia papildoma parama, yra nedaug: 2024 m. gegužę iš 236 000 asmenų, gaunančių užimtumo paramos priemones, tik 397 buvo „repatriantai“⁶¹.

Rumunijos vyriausybė kaip vieną iš reemigracijos skatinimo priemonių yra numachiusi tiksles finansines subsidijas reemigrantų verslo kūrimui. Pagal programą „Start-Up Nation“⁶² į Rumuniją grįžę rumunai, kurie steigia verslus, gali gauti subsidiją verslui iki 200 000 RON (~37 715 EUR), sukūrusiam dvi darbo vietas, ir 100 000 RON (~18 857 EUR) verslui, sukūrusiam bent vieną darbo vietą. Šiai programai buvo skirta 40 mln. RON (~8 mln. EUR), o paramos prašymus pateikė apie 1 600 užsienyje gyvenančių rumunų⁶³.

Pažymėtina, kad, siekiant skatinti rumunus grįžti į gimtąją šalį, sprendimų priėmėjai svarsto įvairias iniciatyvas. Be subsidijų verslui, mokesčių lengvatų, aptariami tokie pasiūlymai, kaip, pavyzdžiui, valstybės garantuojama hipotekos paskola būstui įsigyti grįžtantiems rumunams, taip pat galimybė pasinaudoti finansine perkėlimo pagalba (75 proc. padengia vyriausybė, 25 proc. – apskrities valdžios institucijos) ir kt.⁶⁴

Nepasinaudojus galimybe kreiptis dėl nedarbo išmokos užsienio šalyje, kurioje buvo paskutinė darbo vieta, dėl šios išmokos perkėlimo / galimybės skirti ją Rumunijoje, asmuo turi atitikti šias pagrindines sąlygas:

- per pastaruosius 2 metus bent 12 mėn. (iki paraiškos pateikimo) turi būti mokėjęs nedarbo draudimo įmokas;
- neturėti daugiau pajamų nei minimalus bruto darbo užmokestis šalyje;
- neatitikti pensijos reikalavimų;
- būti užsiregistravęs miesto pagal gyvenamąją vietą įdarbinimo agentūrų duomenų bazėje.

Nedarbo išmokos suma prasideda nuo 75 proc. minimalaus bruto darbo užmokesčio šalyje, jos skyrimo laikotarpis – nuo 6 iki 12 mėn.⁶⁵

Slovakija

Pastaruoju metu padaugėjo Slovakijos piliečių, grįžtančių iš užsienio, ypač iš ES valstybių narių. Ieškodami darbo Slovakijoje, jie registruojasi Darbo, socialinių reikalų ir šeimos tarnyboje (slovak. *Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny*) ir kreipiasi dėl nedarbo išmokos Socialinio draudimo agentūros (*Sociálna poisťovňa*) skyriuje, pateikdami prašymą gauti nedarbo išmoką, arba Darbo, socialinių reikalų ir šeimos tarnyboje kartu su prašymu įtraukti į darbo ieškančiųjų registrą. Jeigu asmuo dirbo ir mokėjo įmokas užsienyje, bet kreipiasi dėl išmokos Slovakijoje, Socialinio draudimo agentūrai reikės pateikti:

- dokumentus, įrodančius draudimo laikotarpius užsienyje;
- jei apdraustasis juos įrodo, tikrinamas vadinamasis interesų centras, t. y. tikrinami apdraustojo asmens ekonominiai, šeimos ir socialiniai ryšiai Slovakijoje darbo ir buvimo užsienyje metu.

Neįrodžius minėtų ryšių, Slovakija tokiems asmenims negali skirti nedarbo išmokų. Tokiu atveju dėl nedarbo išmokos reikia kreiptis šalyje, kurioje asmuo dirbo ir mokėjo įmokas⁶⁶.

⁶¹ *Ten pat.*

⁶² *Start-Up Nation programme:* <https://www.imm.gov.ro/start-up-nation/>

⁶³ *OECD – Reviews of Labour Market and Social Policies: Romania 2025.*

⁶⁴ *Măsuri propuse pentru încurajarea întoarcerii în țară a românilor din străinătate: Programe de finanțare, ajutoare financiare și facilități fiscale:*

https://www.avocatnet.ro/articol_67960/M%C4%83suri-propuse-pentru-incurajarea-intoarcerii-in-%C8%9Bbar%C4%83-a-romanilor-din-str%C4%83in%C4%83tate-Programa-de-finan%C8%9Bare-ajutoare-financiare-%C8%99i-facilit%C4%83i-fiscale.html

⁶⁵ *Unemployment insurance:* <https://www.euraxess.gov.ro/romania/information-assistance/unemployment-insurance>

⁶⁶ *Vraciam sa zo zahraničia – na čo treba myslieť vopred:*

<https://www.socpoist.sk/zivotne-situacie/praca-v-zahranici/navrat-z-prace-v-zahranici-ako-ziadat-o-davku-v-nezamestnanosti#:~:text=V%20uplynulom%20obdob%C3%AD%20sa%20zv%C3%BD%C5%A1il%20po%C4%8Det%20slovensk%C3%BDch,v%20pobo%C4%8Dke%20Soci%C3%A1lnej%20pois%C5%A5ovne%20na%20tla%C4%8Dive%20%C5%BDiados%C5%A5>

Socialinės apsaugos srityje Slovakijos piliečiams, dirbantiems užsienyje, taikomi tos šalies, kurioje jie dirba / reziduoja, teisiniai reglamentai. Tai reiškia, kad tiek jų įsipareigojimams, tiek teisėms į išmokas taikomi tos šalies, kurioje jie moka / mokėjo socialinio draudimo įmokas, teisiniai reglamentai. Todėl prieš grįždami į Slovakiją, jie turėtų kreiptis dėl nedarbo išmokų toje šalyje, kurioje dirbo. Vėliau, kai toks prašymas gauti išmokas patvirtinamas, jie po tam tikro laiko gali kreiptis dėl jų perkėlimo į Slovakiją. Ir tada, gaudami išmokas, jie gali dirbti Slovakijoje ir ieškoti čia kito darbo⁶⁷.

Slovakijos piliečiai, norintys nutraukti darbą užsienyje ir persikelti į Slovakiją, dažnai nori gauti nedarbo išmokas laikotarpiu tarp prašymo pateikimo ir darbo paieškų. Jei jie atitinka visas ES šalies, kurioje dirbo, teisinės sąlygas, jie turi teisę į jas toje šalyje. Pažymėtina, kad pagrindinė išmokų gavimo sąlyga yra ta, kad jie teisėtai gyveno ir dirbo atitinkamoje šalyje. Jei asmenys nori gauti nedarbo draudimo išmokas, baigę darbą užsienyje (nepriklausomai nuo to, ar darbo santykius nutraukė savo noru), reikėtų laikytis šių pagrindinių taisyklių:

- 1) pirmiausia prašyti nedarbo išmokos toje ES šalyje, kurioje dirbo. Priežastis yra ne tik tai įpareigojantys Europos teisės aktai, bet taip galima greičiau ir paprasčiau gauti išmokas, nes: šalis, kurioje asmuo dirbo ir mokėjo draudimo įmokas, saugo jo socialinio draudimo įrašus, be to, jei kreipiamasi dėl nedarbo išmokos paskutinės darbovietės šalyje, nereikia spręsti vadinamojo interesų centro klausimo, kuris nagrinėjamas, kai apdraustasis asmuo, dirbęs užsienyje, kreipiasi dėl išmokos Slovakijoje;
- 2) paskyrus nedarbo draudimo išmokas ES šalyje, kurioje asmuo paskutinį kartą dirbo, jis turi dar bent 4 savaites (individualiai gali būti sprendžiama dėl termino sutrumpinimo) būti pasiekiamas tos šalies užimtumo tarnyboms, t. y. likti registruotas išmoką mokančios ES šalies užimtumo tarnyboje. Tai svarbi sąlyga, kad vėliau būtų leista eksportuoti išmoką į kitą ES valstybę narę. Pažymėtina, kad 27 ES valstybėse narėse, taip pat Islandijoje, Lichtenšteine, Norvegijoje ir Šveicarijoje asmuo turi teisę vykti į kitą ES šalį ir ieškoti ten darbo, tuo pačiu gaudamas nedarbo išmoką iš šalies, kurioje tapo bedarbiu. Tai reiškia, kad išmoka taip pat gali būti pervesta į Slovakiją;
- 3) norint gauti nedarbo išmokų eksportą, asmuo, grįžęs į Slovakiją, per ES valstybės narės, kurioje įgijo teisę gauti nedarbo išmokas, kompetentingos įstaigos nurodytą terminą turi užsiregistruoti Darbo, socialinių reikalų ir šeimos tarnyboje. Užpildžius nurodytus dokumentus, asmuo bus įtrauktas į ieškančiųjų darbo registrą. Slovakijos Socialinio draudimo agentūra išduos ir išsiųs atitinkamą formą, patvirtinančią įtraukimo į darbo ieškančiųjų registrą datą ir asmens adresą Slovakijoje, kompetentingai įstaigai tos ES valstybės narės, iš kurios asmuo išvyko ir kuri leido eksportuoti nedarbo išmokas (nedarbo išmoką ir toliau mokės ES valstybė narė, kurioje įgyta teisė į nedarbo išmoką);
- 4) pažymėtina, kad labai svarbu saugoti dokumentus apie socialinio draudimo laikotarpį užsienyje (vėliau gali būti sunku įrodyti darbinės veiklos, ypač sezoninio darbo, atlikimą užsienyje). Šiuos dokumentus, be kita ko, reikės turėti, jei, grįžus iš užsienio, bus kreipiamasi dėl nedarbo draudimo išmokos Slovakijoje⁶⁸.

Nedarbo draudimo išmokos skyrimą ir gavimą Slovakijoje reglamentuoja ne tik ES, bet ir Slovakijos teisės aktai, tarp jų – Socialinio draudimo įstatymas⁶⁹. Taigi, jei asmuo atitinka išmokos gavimo sąlygas vienoje ES valstybėje, nereikia, kad ji automatiškai bus paskirta kitoje šalyje. Slovakijoje nedarbo draudimo išmoka mokama 6 mėn.⁷⁰ Pažymėtina, kad, padaugėjus grįžtančių asmenų ir nagrinėjant skundus, kodėl jiems nebuvo skirtos nedarbo draudimo išmokos (jų prašant Slovakijoje, o ne ES šalyje, kurioje asmuo dirbo), svarbu atkreipti dėmesį į keletą papildomų reikalavimų. Slovakijoje nedarbo draudimo išmoka bus skirta tik tuo atveju, jei asmuo per 4 metų

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ 461 Zákon z 30. októbra 2003 o sociálnom poistení:

<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/461/>

⁷⁰ Sociálna poisťovňa – Čo je dávka v nezamestnanosti?:

<https://www.socpoist.sk/kto-som/zamestnanec/poziadat-o-davku/ako-poziadat-o-davku-v-nezamestnanosti>

laikotarpį iki įtraukimo į darbo ieškančiųjų registrą buvo apdraustas nuo nedarbo Slovakijoje bent 2 metus, arba reikiamą nedarbo draudimo laikotarpį (2 metus) įgijo tik pridėjęs darbo užsienyje ir tuo pačiu metu: buvo apdraustas (dirbo) Slovakijoje prieš pat įtraukimą į darbo ieškančiųjų registrą, arba dirbo užsienyje ir išlaikė gyvenamąją vietą Slovakijoje⁷¹.

Atkreiptinas dėmesys, kad pradėjus dirbti JK po 2021 m. sausio 1 d., nutraukus šią darbo sutartį ir gavus nedarbo išmoką Slovakijoje, šis laikotarpis negali būti vertinamas pagal Prekybos ir bendradarbiavimo sutartį, kuri reglamentuoja ES valstybių narių ir JK santykius po 2021 m. sausio 1 d.⁷²

Jeigu šeima gyveno ir dirbo užsienyje, grįžus gyventi į Slovakiją, galima kreiptis dėl socialinių išmokų už išlaikomų vaikų priežiūrą: gimimo išmokos; išmokos už kelis vienu metu gimusius vaikus; vaiko išmokos; vaiko išmokos priedo; tėvystės išmokos; vaiko priežiūros išmokos. Kiekvienu atveju prašymas nagrinėjamas individualiai, taip pat reikės pateikti dokumentus, patvirtinančius tokių išmokų gavimo pabaigą darbo ar gyvenamosios vietos šalyje. Šeimos išmokų mokėjimo įrodymas taikomas tik piliečiams, grįžtantiems iš ES valstybių narių⁷³.

Slovėnija

Slovėnija susiduria su darbo jėgos emigracija ir trūkumu vidaus rinkoje. Remiantis Nacionalinės statistikos tarnybos⁷⁴ (slovėn. *Statistični urad*) duomenimis, kasmet iš Slovėnijos emigruoja apie 5 000 piliečių. Apie 160 000 slovėnų yra nuolat registruoti užsienyje, dauguma jų gyvena Vokietijoje, Austrijoje, Kroatijoje, Šveicarijoje ir kt.⁷⁵

Siūlomos įvairios priemonės, kurios galėtų paskatinti slovėnus grįžti atgal į tėvynę. Pavyzdžiui, siūloma nustatyti viršutinę pajamų ribą, kurią viršijus nereikėtų mokėti papildomų įmokų, kas leistų darbdaviams pasiūlyti patrauklesnį atlyginimą; taip pat pasisakoma už specialų „pasveikinimo paketą“ asmenims, kurie dirba nuotoliniu būdu, siekiant pritraukti juos dirbti Slovėnijoje; raginama įsteigti specialią tarnybą, kuri padėtų slovėnams, norintiems grįžti namo, įveikti administracines kliūtis ir rasti karjeros galimybių. Svarbu pažymėti, kad nuo 2025 m. galioja laikina pajamų mokesčio lengvata ekspertams, kurie atitinka nustatytas sąlygas⁷⁶.

Siekdama pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistus grįžti namo, vyriausybė nustatė laikiną pajamų mokesčio lengvatą užsienio ekspertams, kuria gali pasinaudoti aukštos kvalifikacijos specialistai iki 40 metų amžiaus, atvykstantys / grįžtantys į Slovėniją po 2 metų darbo ar studijų užsienyje. Sąlyga ta, kad darbdavys jiems pasiūlys dvigubai didesnę nei vidutinis Slovėnijos atlyginimą. Pirmuosius 5 metus po atvykimo / grįžimo specialistams, atitinkantiems konkrečius reikalavimus, galės būti taikomas 7 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifas⁷⁷.

Kiti užsienyje dirbę slovėnai, prieš grįždami į gimtąją šalį, turėtų užpildyti nustatytą formą dėl užsienio šalyje turėtų darbo santykių trukmės, mokėtų įmokų ir kt. (paprastai dėl šios informacijos reikia kreiptis į atitinkamos šalies užimtumo tarnybą). Formoje pateikiama informacija apie draudimo laikotarpį konkrečioje valstybėje narėje, ir šis laikotarpis gali būti įskaitytas kitoje valstybėje narėje, vertinant nedarbo išmoką. Tai arba apskritai suteikia teisę gauti nedarbo draudimo išmoką, arba ją

⁷¹ *Po návrate na Slovensko nárok na dávku v nezamestnanosti nie je samozrejmy:*

<https://vop.gov.sk/po-navrate-na-slovensko-narok-na-davku-v-nezamestnanosti-nie-je-samozrejmy/>

⁷² *How to apply for unemployment benefits after returning from abroad?:*

<https://www.socpoist.sk/en/life-situations/unemployment/how-apply-unemployment-benefits-after-returning-abroad?ref=2286>

⁷³ *Na čo nezabudnúť pri odchode do zahraničia a po návrate na Slovensko:*

<https://www.eures.sk/na-co-nezabudnut-pri-odchode-do-zahranicia-a-po-navrate-na-slovensko/>

⁷⁴ *Statistični urad:* <https://www.stat.si/statweb>

⁷⁵ *Izzivi slovenskega trga dela: Kako privabiti Slovence iz tujine nazaj domov?:*

<https://cekin.si/zaposlitev/zaposleni/izzivi-slovenskega-trga-dela-kako-privabiti-slovence-iz-tujine-nazaj-domov.html>

⁷⁶ *Ten pat.*

⁷⁷ *Vlada predlaga davčne spremembe za privabljanje strokovnjakov:*

<https://net-tv.si/vlada-predlaga-davcne-spremembe-za-privabljanje-strokovnjakov/>

gauti ilgesnį laikotarpį. Šią formą galima užpildyti ir jau grįžus į Slovėniją (užsiregistravus Užimtumo tarnyboje), tačiau tai paprastai prailgina išmokos pripažinimo procedūrą. Jei ketinama gauti nedarbo išmoką Slovėnijoje, būtina užsiregistruoti vietos Užimtumo tarnyboje per 30 dienų nuo darbo santykių pabaigos⁷⁸.

Taip pat galima kreiptis dėl išmokos užsienyje, remiantis šalies, kurioje baigėsi darbo santykiai, teisės aktais. Nusprendus grįžti į Slovėniją, galima perkelti šią teisę į Slovėniją 3–6 mėn. laikotarpiui, tačiau būtina užsiregistruoti Slovėnijos užimtumo tarnyboje per 7 dienas nuo grįžimo ir aktyviai ieškoti darbo, tuo pačiu gaunant pinigines išmokas iš užsienio. Perkėlimas paprastai sutvarkomas per 4 savaites nuo registracijos konkrečios valstybės narės atsakingoje įstaigoje⁷⁹.

Kitais atvejais galima kreiptis dėl nedarbo draudimo išmokos. Slovėnijoje asmuo turi teisę į nedarbo išmoką, jeigu:

- buvo apdraustas nuo nedarbo bent 10 mėn. per pastarųjų 24 mėn. laikotarpį;
- yra jaunesnis nei 30 metų ir buvo apdraustas bent 6 mėn. per pastarųjų 24 mėn. laikotarpį;
- buvo sumokėtos nedarbo draudimo įmokos (išimtis taikoma asmenims, kurie buvo įtraukti į draudimą darbo santykių pagrindu, tačiau darbdavys nemokėjo įmokų);
- yra bedarbis, tačiau darbo santykiai nutrūko ne dėl asmens valios ar kaltės, taip pat atitinka kitus teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir sąlygas;
- registruotas Užimtumo tarnyboje ir pateikęs prašymą pasinaudoti teise į nedarbo draudimo išmoką per 30 dienų nuo privalomojo draudimo pabaigos⁸⁰.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus

Patarėja Dainora Valiukaitė

Tel. (0 5) 209 6187, el. p. dainora.valiukaite@lrs.lt

Patarėja Aistė Griškonytė-Jasinskė

Tel. (0 5) 209 6182, el. p. aiste.griskonyte@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2026

⁷⁸ *Vračanje v Slovenijo po bivanju in zaposlitvi v tujini:*

<https://www.drustvovtis.si/si/blog-clanki/vraanje-v-slovenijo-po-bivanju-in-zaposlitvi-v-tujini>

⁷⁹ *Ten pat.*

⁸⁰ *Unemployment Benefit:* <https://www.ess.gov.si/en/jobseekers/unemployment-benefit>